

Specifika råd rörande behandling av brännskador hos idisslare

Nedan ges förslag på behandling av djur som brännskadats. I texten nedan förutsätts att omständigheterna [bedömts vara lämpliga](#) för behandling. Se även [allmänna råd](#) för djur som exponerats för brand.

Brännskador kan delas in enligt följande beroende på hur djup skadan är:

- Ytlig skada eller överhudsskada = endast överhuden (epidermis) är skadad och huden visar tecken på inflammation med rodnad, värme och ömhet. Sårhäkning tar cirka en vecka.
- Delhudsskada eller partiell skada = överhud och läderhud (dermis) är skadade. Beroende på hur mycket av läderhuden som skadats delas delhudsskadorna in i ytliga eller djupa. Hudfärgen kan variera och varierande grad av ödem ses (ev blåsor). Dessa skador är mycket smärtsamma. Ytliga skador tar cirka en till tre veckor att läka medan djupa skador tar flera månader.
- Fullhudsskada = överhud, läderhud och underhud (subcutis) är skadad. Vid dessa skador blir huden som bedövd eftersom även nerver i huden skadats. Huden blir vit, brun eller svart och känns som läder eller gummi. Det kan vara svårt att skilja fullhudsskada från djup delhudsskada då det kan bildas lager av död vävnad (eschar) vid båda typerna. En eschar tar cirka sju till tio dagar att bildas. Fullhudsskada tar mycket lång tid att läka eftersom läkningen sker från kanterna.

Behandling av brännskador

Akut fas

- Kylning är endast aktuell inom några timmar efter skadan
 - o Applicera rikliga mängder svalt vatten (cirka 12–18°C) under cirka 15 min (alternativt sänk ner den skadade kroppsdelens i hink med svalt vatten).
- Snabb smärtlindring och inflammationshämning är viktig (NSAID, eventuellt lokalbedövning)
- Sårvård beroende på djup och omfattning
 - o Sederig och lokalbedövning behövs ofta för att göra sårvård möjlig
 - o God hygien vid arbetet är mycket viktigt
 - o Noggrann och riklig spolning av såret behövs för återfuktning och avlägsnande av smuts (bör göras både akut och vid omläggning av bandage)
 - Eventuellt bör man först tvätta intakt hud runt såret försiktigt efter att hår/ull avlägsnats (viktigt att inte hårstrån hamnar i såret).
 - Vid spolning används stora volymer, helst kroppsvarm vätska, till exempel kranvatten eller isoton koksaltlösning.
 - o Vid behov tas död vävnad bort från sårkanter och sårbädd för att minimera infektionsrisken.
 - o Ytliga skador behöver sällan täckas med kompress – spolning och fuktighetsbevarande kräm räcker ofta.
 - o Öppna sår (partiell eller fullhudsskada) behandlas med förband som är icke-vidhäftande, har god absorptionsförmåga och antimikrobiell verkan.
- Skydda såren från flugangrepp.
- För djupa brännskador med eller utan kontaminering kan allmän antibiotikabehandling (bensylpenicillin) vara till nytta.
- Håll såren så rena som möjligt med minimal kontakt
- Det är viktigt att djuren får god näringstillförsel eftersom de behöver extra energi under läkningen.
- God patientkomfort är också viktig – mjukt och vadderat underlag, eventuellt finns risk för hypotermi på grund av värmeförlust via såret.
- Ren och torr miljö

Uppföljning

- Daglig bedömning är nödvändig. Förmågan att äta och dricka är goda indikatorer på djurens tillstånd och kan förändras upp till sex veckor efter brännskador. Djur som slutar äta måste undersökas noga för komplikationer.

- Brännskador utvecklas successivt och kan förvärras upp till sex veckor efter initial skada. Brända områden blir läderartade och stöts bort inom 5–14 dagar medan allmänsymtom kan förvärras.
- Nya sår behandlas enligt ovan.
- Sår som behandlats i akutskedet bör ses över och bandage bytas vid behov. Vid bandagebyte spolas såret igen och död vävnad tas bort om det behövs.
- Sekundära bakterieinfektioner kan tillstöta på grund av brännskador och orsaka sjukdom såsom mastit och ögoninfektion och behandlas efter behov.
- Spenarna hos kvigor och mjölkkor kan skadas så illa att de inte kan fungera som mjölkkor. Om spenarna är påverkade rekommenderas att juvret sinläggs tills vidare. Ny inspektion kan göras efter tre till fyra veckor för bedömning av skadan och eventuellt beslut om slakt.
- Skador på klövarna kan leda till att klöven stöts av. Det kan ta 10–14 dagar innan skada på klövarna syns. Detta är mycket smärtsamt varför djuren oftast måste avlivas.
- Baggar och bockar kan få obstruktion i urinröret.

Läs mer

Bergstén O. 2015. Brännskador hos hund – Omvårdnadsbehov och sårvård vid termisk brännskada. Kandidatarbete inom djurskötare kandidatprogram 2015:13, Sveriges Lantbruksuniversitet.
<http://stud.epsilon.slu.se/8280/>

Madigan J, Wilson D, Stull C. 2008. Wildfires, smoke and livestock. School of Veterinary Medicine, University of California, Davis, USA.
<https://agr.wa.gov/foodsecurity/docs/FireSmokeLivestockUCDavisPublication.pdf>